

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق التدریس و آموزشیاران

نهضت سواد آموزی در وزارت آموزش و پرورش»

مقدمه و کلیات

در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به‌ویژه در دهه ۱۳۶۰، با توجه به تأکید قانون اساسی مبنی بر تأمین آموزش رایگان همه افراد لازم‌التعلیم تا پایان دوره متوسطه، افزایش شدید جمعیت دانش‌آموزی، گسترش مدارس در مناطق روستایی، عشایری و محروم و شدت یافتن تقاضا برای دریافت خدمات آموزشی، مدارس توسعه قابل ملاحظه‌ای یافت و به دلیل عدم تکافوی ردیف‌های استخدامی، آموزش و پرورش در مقیاس گسترده‌تر مبادرت به پذیرش نیروهای حق التدریس کرد که بسیاری از این افراد به استخدام رسمی وزارت آموزش و پرورش درآمدند.

با وجود این درحال حاضر ۵۴۳۱۵ نفر حق التدریس دارای ابلاغ رسمی با متوسط ۱۸ ساعت تدریس در هفته، در وزارت آموزش و پرورش خدمت می‌کنند. از سوی دیگر ۵۶۶۸۷ آموزشیار در نهضت سوادآموزی خدمت می‌کنند که ۲۸۰۰۰ نفر آنها تمام‌وقت قراردادی و مابقی (۲۸۶۸۷ نفر) آنها حق التدریس ساعتی هستند. آموزشیاران حق التدریس نهضت، معمولاً ۱۲ ساعت در هفته تدریس می‌کنند.

آمار معلمان حق التدریس و آموزشیاران نهضت سوادآموزی به تفکیک جنسیت و مدرک تحصیلی در سال ۱۳۸۶

کل	مدرک تحصیلی							جنسیت			عنوان		
	تعداد	درصد	فوق لیسانس	درصد	لیسانس	درصد	فوق دیپلم	درصد	دیپلم	درصد		مرد	درصد
۵۴۳۱۵	۱	۵۵۰	۶۴	۲۴۶۴۷	۲۲	۱۲۰۰۳	۱۳	۷۱۱۵	۳۲	۱۷۴۲۸	۶۸	۳۶۸۷۷	معلمین حق التدریس*
۵۶۶۸۷	۰	۴۶	۳۱	۱۷۴۸۵	۱۳	۷۱۲۱	۵۶	۳۲۰۳۵	۱۶	۹۱۸۶	۸۴	۴۷۵۰۲	آموزشیاران نهضت سوادآموزی**
۱۱۱۰۰۲	۰/۵	۵۹۶	۴۷	۵۲۱۳۲	۱۷	۱۹۱۲۴	۳۵/۵	۳۹۱۵۰	۲۴	۲۶۶۲۴	۷۶	۸۴۳۷۸	جمع

مأخذ: آمار معلمان حق التدریس از گزارش اداره کل امور اداری و آمار آموزشیاران نهضت سوادآموزی از گزارش سازمان نهضت سوادآموزی اخذ شد.

* از آمار معلمان حق التدریس تعداد ۵۰۰۰ نفر به دلیل قبولی در آزمون استخدامی آبان ۱۳۸۶ و از آمار آموزشیاران نهضت سوادآموزی تعداد ۷۱۳۲ نفر به علت صدور ردیف استخدامی توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری در سال ۱۳۸۶ (جمعاً ۱۲۱۳۳ نفر) کسر می‌شود (گرچه این افراد تاکنون به دلایل مختلف استخدام نشده‌اند). بنابراین رقم دقیق‌تر جدول فوق ۹۸۸۶۹ نفر خواهد بود.

** تعداد زیادی از معلمان حق التدریسی و آموزشیاران دارای مدرک تحصیلی دیپلم و فوق‌دیپلم در حال تحصیل و دانشجوی سطوح بالاتر هستند.

نقاط قوت طرح

با توجه به جدول فوق، این طرح، جمعیتی ۱۱۰ هزار نفری را شامل می‌شود، تعیین تکلیف و روشن شدن چگونگی ادامه خدمت نیروهای حق‌التدریس و آموزشیاران که در روزهای دشوار به کمک نظام آموزش کشور آمده و در حال حاضر با حداقل امکانات و عمدتاً در شرایط و نقاط دشوار خدمت می‌کنند، ضروری به نظر می‌رسد.

نقاط ضعف طرح

۱. کسری وزارت آموزش و پرورش تا سال ۱۳۸۷ حدود ۶۷۰۰ میلیارد تومان است. تا قبل از تعیین تکلیف این کسری‌ها هرگونه افزایش تعهدات برای آموزش و پرورش ایجاد اختلال در تعهدات فعلی وزارت آموزش و پرورش را دربرخواهد داشت و در مقابل رضایت نسبی حدود صد هزار نفر، نارضایتی حدود یک میلیون نفر کارکنان فعلی را افزایش خواهد داد. ضمن اینکه صرفه‌جویی احتمالی در هزینه‌های آموزش و پرورش نیز در مقابل کسری‌های موجود، تغییر قابل ملاحظه‌ای را باعث نخواهد شد.

۲. پرداختی فعلی به معلمان حق‌التدریس و آموزشیارها حدود ۱۵۰ میلیارد تومان است که در صورت پیمانی شدن این گروه، حقوق و مزایای آنان با هزینه‌های بالاسری حدود ۸۵۰ میلیارد تومان خواهد شد که حدود ۷۰۰ میلیارد تومان افزایش بار مالی به همراه دارد و البته در سال‌های بعد نیز استمرار خواهد داشت.

۳. عدم امکان جابه‌جایی نیرو به محل مورد نیاز با توجه به قوانین موجود: براساس مقررات موجود نهادهای دولتی قادر نیستند به جابه‌جایی کارکنان (بدون تمایل آنان) به مناطق نیازمند نیرو، اقدام کنند. این درحالی است که در بسیاری از مراکز، کارکنان آموزش و پرورش به‌عنوان نیروی مازاد حقوق دریافت می‌کنند، برای مثال در سال گذشته بیش از ۵ هزار معلم بدون کلاس در تهران به‌عنوان نیروی مازاد حقوق دریافت کرده‌اند.

در چنین وضعیتی با توجه به اینکه از ۱۱۰ هزار معلم غیررسمی آموزش و پرورش که ۸۴ هزار نفر آنان (۷۶ درصد) خانم هستند به مجرد رسمی شدن می‌توانند با استفاده از قانون تبعیت زن از شوهر به محل زندگی یا خدمت همسر منتقل شوند، مشکل نیروهای مازاد در برخی مناطق، ضمن اینکه نیاز مناطق محروم را به‌شدت افزایش خواهد داد مضاعف خواهد شد.

۴. تعارض با هدف مناسب‌سازی دولت: مناسب‌سازی دولت و واگذاری تصدی (با تأکید بر سند چشم‌انداز، قانون برنامه چهارم توسعه و قانون مدیریت خدمات کشوری) از اهداف قدیمی نظام جمهوری اسلامی است. مهم‌ترین مانع در این مسیر وجود کارکنان رسمی دولت است که غالباً تمایلی به تحول در جهت واگذاری تصدی که بعضاً تکالیف قانونی است ندارند، بنابراین افزایش نیروهای رسمی می‌تواند اجرای تکالیف قانونی را با موانع بیشتر مواجه کند.

۵. افزایش ساعات بیکاری معلمان: در حال حاضر معلمان حق‌التدریس و آموزشیاران براساس خلأهای موجود و ساعات مورد نیاز به‌کار گرفته می‌شوند و بر همین اساس حقوق دریافت می‌کنند، در حالی‌که با رسمی شدن این افراد، ساعات مازاد بر نیاز (براساس تعریف و مقررات قانونی) افزایش یافته و علاوه بر افزایش هزینه‌های غیرضروری به مشکلات موجود از جمله حضور غیرفعال پرسنل می‌افزاید.

پیشنهاد

یکی از علل توجیه ضرورت استخدام نیروهای حق‌التدریس (پیمانی) اجحافی است که سال‌ها در چگونگی و سطح پرداخت حقوق و مزایای آنان به‌ویژه بیمه نبودن وجود داشته است. بنابراین با تعدیل حق‌الزحمه و تأمین اعتبار لازم و پرداخت به موقع حقوق و مزایا، علاوه بر رفع مشکلات موجود، امکان استفاده بهینه از توان بالقوه این افراد و حضور رضایتمند آنان در کلاس‌های درس مهیا شده و ضرورت استخدام و پیامدهای آن را کاهش خواهد داد.